

ACORD 25/2013, de 8 de març, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya

Sobre la sèrie documental *Palabra de gitano* emesa el 10 de febrer de 2013 al canal de televisió Cuatro, de titularitat de Mediaset España de Comunicación, SA

Fets

1. Amb data 15 de febrer de 2013, va tenir entrada al Consell de l'Audiovisual de Catalunya una queixa (Q 8/2013) de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGIC), en relació amb l'emissió, el 10 de febrer de la sèrie documental *Palabra de gitano* al canal de televisió Cuatro.

L'escrit de queixa manifesta que rebutja "[...] la versió més *amarillista*, estigmatitzant, estereotipada i superficial que mai s'ha realitzat del poble gitano". L'escrit posa en relleu el fet que "[...] la difusió de continguts discriminatoris i ofensius està condemnada pel conjunt dels instruments d'autoregulació del sector audiovisual tant a Catalunya com a Espanya [...]" i esmenta, concretament, les *Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya* (CAC); l'article 12, entre d'altres, del Codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya; els punts de la *Guia sobre el tractament de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació* del Col·legi de Periodistes de Catalunya, i l'article 7, entre d'altres, del Codi deontològic de la Federació d'Associacions de Periodistes d'Espanya i sol·licita, així mateix, "[...] la intervenció de les instàncies competents en matèria de regulació de continguts audiovisuals, com el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), respecte als continguts abusius del programa [...]" en qüestió.

En la mateixa data, va tenir entrada en aquest Consell un altre escrit (Q 9/2013) de la Fundació Privada Pere Closa per a la Formació i la Promoció dels Gitanos a Catalunya en relació amb el mateix espai. En aquest escrit es manifesta que "[...] el citat espai televisiu atempta contra la dignitat del poble gitano, embrutant la imatge social d'una part de la nostra societat, i ho fa trepitjant les més elementals recomanacions ètiques i professionals de l'ofici de periodista [...]" i insta també el Consell a actuar en conseqüència.

El Consell ha analitzat aquestes emissions i, en vista de la seva valoració –que es reproduïx a continuació–, considera convenient fer arribar les seves reflexions a l'organisme competent en matèria audiovisual d'àmbit estatal als efectes de la seva possible actuació.

2. En efecte, l'Àrea de Continguts del Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha elaborat l'Informe 14/2013, de 22 de febrer, l'objecte del qual és analitzar la sèrie documental a què es refereixen les queixes presentades. Tal com ho expressa l'Informe de l'Àrea de Continguts, *Palabra de gitano* és una sèrie documental que mostra testimonis de persones que pertanyen a la comunitat gitana resident a l'Estat espanyol sobre els costums que practiquen i les tradicions que segueixen. Cada un dels capítols de la sèrie aborda monogràficament una temàtica: el compromís, el casament, el dol, la fe, etc.

L'espai emès el 10 de febrer de 2013 és el primer capítol de la sèrie, s'anomena "Pureza" i mostra el testimoni d'una família gitana que explica la celebració del casament de la seva filla.

L'Informe de l'Àrea de Continguts analitza i transcriu, entre d'altres, els elements que són susceptibles d'afavorir una imatge estereotipada del col·lectiu gitano, i també els fragments que aporten una visió més sensacionalista de la temàtica.

Concretament, de l'anàlisi realitzada per l'Informe se'n desprèn "[...] la presència **d'elements que estereotipen** el col·lectiu gitano en generalitzar les pràctiques d'una família concreta [...]" i presenta "[...] una **visió no integradora [...]**" "[...] i **simplificadora** de la comunitat gitana [...]" i, concretament, en algunes de les parts analitzades "[...] conté diverses imatges de les persones gitanes que **refermen visualment els estereotips** sobre les activitats que desenvolupen, els espais que ocupen i la imatge que presenten". L'Informe també ha detectat alguns elements susceptibles de ser **discriminatoris contra les dones** i d'altres que ofereixen una **visió sensacionalista** d'alguns costums que s'hi descriuen, sobretot amb relació al tractament que el documental ha fet del ritual de la prova del mocador, el qual l'Informe de l'Àrea de Continguts de referència analitza a bastament. Finament, el mateix Informe estableix que "S'ha detectat una **manca de diversitat** en la presentació de la temàtica objecte del capítol, en la mesura que:

- Es basa en el testimoni dels membres d'una sola família i el seu entorn social.
- No s'inclouen altres testimonis del col·lectiu gitano que reflecteixin variacions o alternatives respecte dels costums.
- No s'inclouen sensibilitats diferents respecte de les tradicions.
- No s'inclouen testimonis de persones integrants d'aquest col·lectiu que qüestionin aquestes pràctiques.
- No hi ha una diversificació de models que representin el col·lectiu."

Consideracions

De l'anàlisi efectuada per l'Informe de referència, se'n desprèn que el tractament que fa el programa de la comunitat gitana incideix en un visió estereotipada i uniforme dels seus costums, sense tenir en compte que en aquest col·lectiu hi ha diverses formes d'entendre la seva identitat.

En vista d'aquesta valoració, el Consell entén que no es poden obviar els diversos principis i criteris professionals de què es dota, precisament, l'activitat periodística, i que es recullen, entre d'altres, en els codis deontològics del Col·legi de Periodistes i de la Federació d'Associacions de Periodistes d'Espanya, així com en les recomanacions ètiques i professionals que recull la *Guia sobre el tractament de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació* del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

Els textos esmentats apel·len a la necessitat d'evitar les generalitzacions, els maniqueïsmes i la simplificació de les informacions, per tal de no simplificar excessivament realitats que, com en el cas de la comunitat gitana, són diverses i heterogènies. En aquest sentit, cal impulsar la pluralitat de les fonts d'informació pròpies d'una societat diversa i, per tant, recórrer a fonts diferents que puguin oferir altres punts de vista sobre la mateixa temàtica. Així mateix, també cal tenir en compte la importància de la ubicació física en el tractament de la informació, de la presentació del material gràfic, així com de la utilització del llenguatge, evitant emprar termes negatius arrelats en l'opinió pública.

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya considera convenient trametre a l'organisme competent en matèria audiovisual d'àmbit estatal, les

seves valoracions en relació amb l'emissió d'aquest programa, i en aquest sentit, adopta el següent

ACORD

1. Trametre a la Secretaria d'Estat de Telecomunicacions i per a la Societat de la Informació les queixes presentades per la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGIC) i la Fundació Privada Pere Closa per a la Formació i la Promoció dels Gitanos a Catalunya a propòsit de l'emissió de la sèrie documental *Palabra de gitano* emesa el 10 de febrer de 2013 pel canal de televisió Cuatro.
2. Posar en coneixement d'aquest organisme l'anàlisi i la valoració efectuats per aquest Consell de l'Audiovisual de Catalunya en relació amb aquestes emissions, per tal que adopti, si escau, les mesures que consideri oportunes.
3. Notificar aquest Acord i l'Informe 14/2013, de 22 de febrer, elaborat per l'Àrea de Continguts d'aquesta institució, que forma part integrant del mateix, a la Secretaria d'Estat de Telecomunicacions i per a la Societat de la Informació, als efectes que corresponguin.

Barcelona, 8 de març de 2013

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera i Bellés
Conseller secretari

Consell
de l'Audiovisual
de Catalunya

INFORME 14/2013

Àrea de Continguts

Barcelona, 22 de febrer de 2013

Anàlisi del programa

Palabra de gitano: “Pureza” de Cuatro

Nom comercial:	Cuatro
Àmbit de cobertura:	Espanya
Prestador de serveis:	Mediaset España Comunicación
Data d'emissió:	10 de febrer de 2013

ÍNDEX

1. Antecedents
2. Objecte i mostra de l'informe
3. Identificació del programa
4. Transcripció de continguts del capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*
5. Conclusions

1. Antecedents

Amb data 15 de febrer de 2013, va tenir entrada al Consell de l'Audiovisual de Catalunya una queixa (Q 8/2013) sobre l'edició del 10 de febrer de 2013 de la sèrie documental *Palabra de gitano* emesa a Cuatro, signada pel vicepresident de Política i Comunicació de la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGIC).

Així mateix, també va tenir entrada al Consell, amb la mateixa data, una queixa (Q 9/2013) sobre la mateixa edició del programa signada pel president de la Fundació Privada Pere Closa.

Els escrits manifesten que el programa no segueix les *Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya*, l'article 12 del Codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya, l'article 7 del Codi deontològic de la Federació d'Associacions de Periodistes d'Espanya i les recomanacions ètiques i professionals de l'ofici de periodista descrites en la *Guia sobre el tractament de la diversitat cultural en els mitjans de comunicació* del Col·legi de Periodistes de Catalunya, atès que:

- No eviten l'ús de "generalitzacions, els maniqueismes i la simplificació de les informacions".
- Potencien "les informacions negatives" i "sensacionalistes".
- No s'ha impulsat "la pluralitat de les fonts d'informació pròpies d'una societat diversa".

Per aquesta raó, les queixes denuncien que s'ha fet un "tractament superficial, groller, generalitzador i estereotipat" del poble gitano.

2. Objecte i mostra de l'informe

L'objecte de l'informe és analitzar el contingut del programa per poder donar resposta a les queixes presentades.

S'analitza l'edició del 10 de febrer de 2013 de la sèrie documental *Palabra de gitano*, emesa a les 21.36 hores a Cuatro.

3. Identificació del programa

Quadre 1. Identificació del programa. Cuatro

IDENTIFICACIÓ DEL PROGRAMA	
Prestador de serveis	Mediaset España Comunicación
Nom comercial	Cuatro
Títol del programa	<i>Palabra de gitano</i>
Títol del capítol	"Pureza"
Tipologia	Sèrie documental
Origen i any	Espanya, 2013
Producció	"Una producció de Cuatro con la colaboración de La Competencia Productions. © Cuatro"
Periodicitat	Setmanal (diumenge)
Hora d'emissió	21.36 – 22.35 h
Franja d'emissió	Horari protegit (parcialment)
Durada programada	59 minuts
Mostra	Emissió del 10 de febrer de 2013
Vídeo del programa	Vídeo

3.1. Senyalització del programa

El programa està senyalitzat com a 'no recomanat per a menors de 7 anys'.

3.2. Argument de la sèrie documental

Palabra de gitano és una sèrie documental que mostra testimonis de persones que pertanyen a la comunitat gitana resident a l'Estat espanyol sobre els costums que practiquen i les tradicions que segueixen. Cada un dels capítols de la sèrie aborda monogràficament una temàtica: el compromís, el casament, el dol, la fe, etc.

3.3. Descripció del capítol "Pureza"

El capítol "Pureza" és el primer de la sèrie documental *Palabra de gitano* i mostra el testimoni d'una família gitana que explica la celebració del casament de la seva filla.

3.3.1. Estructura del capítol

Quadre 2. Cuatro. Índex dels continguts emesos en el capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*

Hora	Contingut
21.36.06 – 21.36.19	Introducció a la sèrie documental
21.36.19 – 21.36.46	Introducció al capítol
21.36.46 – 21.48.17	Presentació dels nuvis i preparació dels vestits de la núvia
21.48.17 – 22.05.50	Preparatius i ritual de la prova del mocador
22.05.50 – 22.15.25	La cerimònia religiosa
22.15.25 – 22.24.50	Pausa publicitària
22.24.50 – 22.26.20	La cerimònia religiosa (continuació)
22.26.20 – 22.34.20	El naixement de la primera filla i la seva presentació
22.34.20 – 22.35.08	Cloenda

3.3.2. Actors identificats en el capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*

Quadre 3. Cuatro. Relació de personatges identificats en el documental

Actors	Descripció
El Vaca	El Bastonero. El qui "manté l'ordre entre els convidats en un casament gitano"
Fernando	Dissenyador de vestits de núvia i de comunió
Inés, la Vaca	La núvia
Josan	El nuvi
Miguelín	Pare de la núvia
Olga	Mare de la núvia
Paquita	Mare del nuvi
Paquita	L'Ajuntadora o la Jardinera. La que practica el ritual de la prova del mocador
Reineta	Àvia materna de la Vaca
Sara	Tia de la Vaca i cosidora del seu mocador
Susana	Dissenyadora de vestits de núvia i comunió
Thalia	Nena de 9 anys que ha de celebrar la seva primera comunió

4. Transcripció de continguts del capítol “Pureza” de la sèrie documental *Palabra de gitano*

En aquest apartat, s’hi inclou la referència a aquells fragments del programa amb continguts susceptibles de contenir elements que poden incidir en la imatge social del col·lectiu gitano pel que fa a la presència d’estereotips i d’un tractament sensacionalista.

En primer lloc, s’hi inclou la transcripció de la promoció del programa, la transcripció de la introducció de la sèrie documental integrada dins de l’edició analitzada i la transcripció de la introducció al capítol específic.

En segon lloc, es relacionen elements susceptibles d’afavorir una imatge estereotipada del col·lectiu gitano.

En tercer lloc, es remarquen aquells fragments del documental que aporten una visió més sensacionalista de la temàtica.

4.1. Transcripció de la promoció del programa¹

Cuatro emet una promoció de la sèrie documental *Palabra de gitano* el mateix dia 10 de febrer a les 21.20 hores.

Quadre 4. Cuatro. Promoció del programa *Palabra de gitano*. 10/02/13 a les 21.20 hores

Hora	Vídeo	Àudio
21.20.35	Careta: “Pureza”	Veu d’home: “Con esto demostramos, hoy en día, que somos gitanos. Cuando se acabe esto, yo no sé lo que seremos”
21.20.36	Imatge d’un home que sosté un mocador tacat enmig d’una multitud.	
21.20.37	Primer pla d’Inés, la Vaca, núvia i protagonista del programa.	
21.20.38	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada, amb les cames obertes, mentre l’Ajuntadora l’explora. Hi ha un sistema d’ocultació sobre la part pública de la Inés.	
21.20.39	Primer pla d’Inés, estirada, que crida.	
21.20.40	Imatge d’Inés estirada sobre una taula mentre l’Ajuntadora observa el mocador i la resta de dones criden. L’Ajuntadora sacseja el mocador per sobre del seu cap donant voltes.	
21.20.41	El pare de la núvia sacseja el mocador sobre el seu cap fent voltes enmig d’una multitud.	

21.20.43	Careta: "Estreno. <i>Palabra de gitano</i> . Esta noche. 21h30."	Off: " <i>Palabra de gitano</i> , en Cuatro"
----------	--	---

4.2. Transcripció de la introducció de la sèrie documental *Palabra de gitano*

Cuatro emet prèviament a difondre el capítol "Pureza", i de manera adjacent, una introducció de la sèrie documental *Palabra de gitano*.

Quadre 5. Cuatro. Transcripció de la introducció a la sèrie documental *Palabra de gitano*. 10/02/13 a les 21.36 hores

Hora	Vídeo	Àudio
21.36.06	Imatge d'una dona gran vestida de negre i amb el cap cobert amb un mocador asseguda en una cadira al mig del carrer. Porta un bastó a la mà. Imatge d'un home gran que porta un barret de feltre negre i un bastó a la mà, assegut en una cadira al mig del carrer. Imatge d'un quadre flamenc . Primer pla de l'home adult vestit de negre, assegut en una cadira enmig de les persones del quadre flamenc. Sosté un bastó. Imatge d'un grup de nens i nenes que toquen timbals i tambors a l'aire lliure. Imatge de l'interior d'un bar, del cambrer i d'un home adult. Imatge d'un home adult, vestit de negre, amb ulleres de sol i barret. Amb la mà esquerra acarona el llom d'un cavall blanc. Imatge d'un grup d'homes en una plaça de braus. Un d'ells pica amb una massa sobre el refugi En primer pla, un nen canta. Imatge d'un grup de portants vestits amb túniques que porten un pas amb una imatge religiosa. Imatge d'un grup de persones joves i infants a la part esquerra i d'un home adult, que abraça un nen, a la part dreta. Imatge d'un grup de tres persones adultes en una parada de venda ambulat.	<i>Off:</i> "Llevan siglos entre nosotros. Pensamos que les conocemos ¿Cómo sienten?..."
21.36.20	Pla mitjà d'un home de mitjana edat en un local d'oci.	Home de mitjana edat: "Una sola gota de sangre de gitano acaba con 200 de payo"
21.36.25	Pla contrapicat d'un grup d'homes adults. Alguns d'ells porten bastó i d'altres porten barrets. Imatge d'un grup de persones. En primer pla es mostra un home adult assegut, vestit de negre, que sosté un bastó.	<i>Off:</i> "¿Cómo viven?"
21.36.27	Imatge d'un home gran que sosté un nadó en braços en una habitació d'hospital.	Home gran: "A ti te lo presento, Dios del cielo"

Hora	Video	Àudio
21.36.29	Imatge d'una dona que sosté en braços una nena i l'aixeca enlaire mentre la gent que l'envolta aplaudeix. Plans d'una parella jove que s'acaronen i s'abraça. Al seu darrere, uns nois piquen de mans. Imatges de persones que ballen flamenc al carrer. Imatge d'una noia jove asseguda en un llit. Pla de tres noies joves que somriuen i mouen les mans al ritme de les mans que piquen. Primeríssim pla d'un home adult. Pla d'una mà que sosté un bastó. Imatge d'un home vestit amb abric marró envoltat de tombes, amb rams de flors. Imatge d'un grup de cinc dones vestides amb colors foscos i els cabells recollits. Pla mitjà de tres dones que piquen de mans.	Off: "¿Cómo aman? Pero en realidad, sus verdaderas costumbres son invisibles para nosotros..."
21.36.42	Imatge d'un home que gesticula. Imatges del bateig d'una persona adulta a l'aire lliure per immersió. Imatge en càmera subjectiva del baptisme per immersió. Imatge d'un home vestit de blanc que surt de l'aigua després de ser batejat per immersió i s'abraça al pastor.	Home de jersei blau: "Te bautizamos en el nombre del Padre, del Hijo y del poder del Espíritu Santo".
21.36.46	Primeríssim pla d'un mocador en el qual hi han lligat llaços. Imatges d'un grup de persones en un local. Uns homes aixequen en braços una núvia. Primer pla d'una noia estirada que crida. Imatge d'una dona que practica el ritual de la prova de dones l'envolten. Pla mitjà de la dona que ha practicat el ritual, que sacseja el mocador sobre el seu cap formant cercles. Imatge d'una núvia asseguda a terra amb un drap sobre les cames. Les dones que l'envolten llancen confits sobre el drap. Imatge del nuvi, que fa dos petons a la núvia	Off: "¡Los gitanos!"
21.36.54	Imatge d'una parella de nuvis.	Home de la parella: "Hay que ser como tenemos que ser ¡Gitanos!"
21.36.57	Imatge de dones joves en una festa que piquen de mans i tiren confeti sobre una núvia. Imatge d'una núvia que sacseja els braços enlaire mentre la sostenen en braços. Al seu costat, el nuvi, que porta una corona de flors, també és aixecat en braços. Primer pla d'un home gran amb una corona de flors al cap que sosté una persona en braços. Imatge d'un grup de dones joves, vestides de festa, que ballen en una celebració i a l'interior d'una casa Imatge d'un grup de quatre nois que piquen de mans i ballen al carrer. Imatge d'un grup de set homes. Alguns porten el cap cobert amb barrets de feltre negre i d'altres porten un bastó a la mà. Imatge d'una mà d'home amb dos anells daurats de grans dimensions. Primer pla d'un home que sosté un bastó a la mà.	Off: "Por primera vez, vemos y escuchamos la voz de la comunidad gitana mas inaccesible."

4.3. Transcripció de la introducció del capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*

Cuatro emet una introducció als continguts del capítol "Pureza" entre la introducció a la sèrie documental (transcrita en l'apartat anterior) i el documental pròpiament dit.

Quadre 6. Cuatro. Transcripció de la introducció al capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*. 10/02/13 a les 21.37 hores

Hora	Vídeo	Àudio
21.37.07	Careta: "Pureza"	<i>Off</i> : "En el programa de hoy... Pureza"
21.37.12	Imatge d'una dona vestida de festa al mig del carrer que ensenya el seu vestit.	<i>Dona</i> : "De boda, chicos. De boda"
21.37.13	Imatge de 3 nens vestits de festa.	
21.37.14	Imatge d'una parella vestits per casar-se entrant a l'església. Pla sobre les mans en l'entrega d'anells en un casament. Pla dels nuvis casant-se. Pla dels convidats al casament aplaudint, a l'església.	<i>Off</i> : "La edad media para contraer matrimonio entre las gitanas es de 16 años. La mujer que no llega virgen al matrimonio no se puede casar".
21.37.27	Imatges de la sessió fotogràfica d'una nena de 9 anys amb el seu vestit per a la primera comunió.	<i>Off</i> : "Las gitanas, desde niñas guardan su pureza para su futuro marido"
21.37.33	Imatges d'Inés i Josan, parella protagonista del programa.	<i>Off</i> : "Inés está a punto de entregarse para toda la vida a su hombre"
21.37.38	Imatges del convit del casament de Josan i Inés.	
21.37.43	Careta: <i>Palabra de gitano</i> .	<i>Off</i> : "Palabra de gitano"

4.4. Transcripcions de fragments susceptibles de contenir elements que poden incidir en la imatge social del col·lectiu gitano

Quadre 7. Cuatro. Transcripció d'exemples de fragments susceptibles de contenir estereotips sobre el col·lectiu gitano i sobre la dona gitana

Ubicació	Actors	Intervencions
Introducció a la sèrie documental		
Introducció al capítol	Off	"La edad media para contraer matrimonio entre las gitanas es de 16 años. La mujer que no llega virgen al matrimonio no se puede casar".
	Off	"Inés tiene 21 años, le llaman la Vaca y faltan tres días para que cumpla su sueño: casarse y demostrar que es virgen. Sobre ella cae la responsabilidad de la honra de su familia y de su futuro marido".
	Josan	"En principio, siempre he dicho que no me iba a casar con una gitana, que me casaría con una paya, pero teniendo varias relaciones que tuve con payas y por ahí, no congeniaba nada. Soy un poco celoso. Ellas son muy independientes, las payas. Les tienes que dar mucha libertad y... no sé. No me gusta. Y entonces, a partir de eso, dije pues voy a buscarme una gitana, que con esa es como yo y congeniarémos, y saben lo que ti... Yo no le tengo que decir una cosa porque ella ya sabe lo que tiene que hacer".
Presentació dels nuvis i preparació dels vestits de la núvia	Inés	"Una mujer gitana es como cualquier otra persona. Lleva la vida igual que las payas, en el sentido de que si se nos atercia salir, salimos, si se nos atercia ir de cena, podemos ir. Podemos hacer lo que queramos, siempre cuando respetemos a... nuestras costumbres. Nuestras costumbres siempre por delante de todo".
	Olga	"Las gitanas, por regla, les gusta como a todas las mujeres arreglarse y ponerse guapas. Pero un día tan especial como es el del casarse una gitana... No es que no sea especial para otras mujeres, que en general es para todas especial... pero nosotras nos casamos solo una vez"... "La paya es... no sé. Creo que es más cómoda. Le gusta más la comodidad y la sencillez, cosa que la gitana no le importa estar incómoda por estar guapa".
	Fernando (dissenyador)	"Comunió es un previo a lo que es la boda. Si que es cierto que la finalidad de una niña, incluso hay niñas de 9 y 10 años que vienen aquí ya pensando cómo va a ser su vestido de novia cuando se van a casar. Incluso la misma madre dice yo quiero que mi niña vaya vestida de esta forma y demás, ¿no?"
	Fernando (dissenyador)	"Enseñan mucho, pero desde pequeñas. O sea, desde pequeñas ya están enseñando, pero luego también es cierto que, a lo mejor, el padre a los 14 o 15 años no quiere que vaya al cole, porque ya se ha desarrollado un poquito más. Por lo tanto, hay una cierta contradicción con este tema, ¿no?"
Preparatius i ritual de la prova del mocador	Off	"El pañuelo es la única prenda de una boda gitana que no puede hacer un sastre payo. La madre y la tía de "la Vaca" son las encargadas de coser la tela que certificará la pureza de la novia, una prueba que se puede hacer un día antes o durante la boda, dependiendo de las costumbres de la familia".
	Sara	"Tiene cuatro flores, una puntilla y esto, pues, es lo que hace la boda de los gitanos. Y es lo único que nos permite a los gitanos por lo menos ir con un poco de nuestras culturas. Porque si se pierde esto ya... gitanos ya no habrá, porque ahora estamos muy mezclados".

Ubicació	Actors	Intervencions
Preparatiu i ritual de la prova del mocador	Dona	"Yo estoy muy contenta por ella, porque va a honrar a toda la familia. Y es lo más normal, porque nos lo han inculcado desde pequeñas. Y lo vemos bien. Entre los gitanos, cuando ya no exista, eso es que ya no existirán los gitanos. Ella está feliz, lo que pasa es que está asustada, pero está feliz, porque va a honrar a toda su familia".
	Off	"La Ajuntadora no se hace esperar. Ella es la encargada de comprobar la virginidad de la novia. Paquita es la más respetada en su oficio y quedan menos de 50 mujeres que ejerzan este trabajo en España".
	La Jardinera	"Esto se coge por herencias".
	La Jardinera	"Pues pasamos de tatarabuelas, yo tenía una tía, yo tenía una segunda prima y así vamos todas. Esto es una cadena".
	La Jardinera	"Estoy muy contenta y muy orgullosa de llevar este oficio que yo llevo, porque esto es la raíz gitana. Y esto es lo más precioso que podemos tener. Porque ha sacado un pañuelo que ha coronado a toda la familia".
	El Bastonero	"Estas mujeres, si no dicen una realidad y pasan una falsedad, <i>tracatrá</i> [fa el gest de tallar el coll]. Si tiene la cabeza es porque lo hace bien".
	Home	"A todos ustedes se le han reunido en este día para poder presenciar y opinar sobre la honra de una doncella de nuestro pueblo gitano. Con esto demostramos que hoy en día somos gitanos. Cuando se acabe esto, yo no sé lo que seremos. La novia, con sus tres rosas corona al padre, a la madre, al abuelo, a los tíos, a las tías y a toda la familia. Que Dios los bendiga y que Dios reine en sus vidas".
	Inés	"La tradición de echar las peladillas es, pues, el símbolo de alegría sobre la novia para decir que ha sido pura y ha sacado todo bien y darle la enhorabuena. Las mujeres casadas echan cestos de peladillas. Es un orgullo para el pueblo gitano".
	Inés	"Se supone que el hombre no es virgen, porque el hombre es libre de lo que quiera hacer. La mujer se tiene que dar a respetar ella misma. ¿Que nos ha costado? Costar nada, porque como es una cosa que no la hemos practicado ni lo hemos visto ni nada, pues es una cosa que ignoramos".
	Inés	"Esto es para que vayáis por la calle y no te señalen con el dedo, sino que te respeten. Te respetan los hombres, te respetan los niños, te respetan las mujeres, te respetan los mayores. Y estas bien vista dónde vayáis".
	Josan	"Hay que ser como tenemos que ser: ¡gitanos!"
	Off	"Reineta, la abuela de la Vaca, a la que el luto no le permite asistir a ningún tipo de celebración, espera noticias de tan importante momento".
	Off	"La prueba del pañuelo es uno de los momentos más importantes en la vida de los gitanos y una de las costumbres que mejor ha sobrevivido generación tras generación".
	Off:	"El estricto luto gitano no permite a Reineta asistir al enlace de su nieta".
	Nen	"Yo, si mi mujer no se sacara el pañuelo, estaría siempre con la duda si lo ha hecho o no lo ha hecho".
	Nena	"No se podría casar".
	Nen	"Si no se lo sacara. Ahora si se lo saca y sale todo bien, entonces yo con mi mujer estoy alegre".
La cerimònia religiosa	--	--
	Inés	"La criaremos en el mundo gitano y ella misma, aunque no le digamos nada, va viendo cómo se tiene que de mayor ir haciendo: que se casará con un gitano, que sacará un pañuelo... Una mujer gitana más".
	Reineta	"Lo primero, qué color que tiene, que es muy negra. Es <i>gitanica</i> , es <i>gitanilla</i> . Que sea negra, que sea blanca, que se case con su gitano, y que se case cómo sea, que se case, pero como los gitanos, y que saques su honradez, como todas las gitanas".

Ubicació	Actors	Intervencions
El naixement de la primera filla i la seva presentació	Miguelín	"Nos gustan más los niños, pero a mí, particularmente, me gustan mucho las niñas, porque como primero tuve dos y después tuve al niño. Yo me lo paso mejor con mis hijas que con mi hijo. Eran de otra manera, no sé, me hacen más gracia. Eso del pañuelo y que tu hija se case con... Es un honor. Que se siga la tradición que tenemos de lo del pañuelo, de no tener veinte mil novios por ahí que... que... o sea que con el novio que la pida, que sea el primer novio, que no le pueda echar nunca nada en cara".
	Olga	"Las cosas van muy deprisa y avanzamos mucho, gracias a Dios, pero la honradez la tendremos toda la vida. Es una cosa que define al gitano. No nos importa que ahora se hacen las operaciones. Eso, a nosotros, nada. Porque aunque las operen, no hay virginidad. Y nosotros queremos la virginidad, no queremos el agujero cerrado. Queremos virginidad. Que esto ha existido para mi tatarabuela, en dieciocho años, pues por qué no va a existir ahora. Pues existirá cuando mi nieta sea grande, su nieta y su nieta. Que cambien los tiempos... pues estaremos para elegir. La que quiera, decidirá hacerse el pañuelo y la que no, no lo hará".
	Miguelín	"Les debe doler un poco, porque como están vírgenes, pero ellas van contentas, porque para ellas es un honor, no es una... no es uno... no es que... nosotros no las obligamos. Se obligan, se lo exigen ellas mismas".
	Inés	"Hemos bautizado a la niña porque aquí no se puede venir sin bautizar a los niños. Tenemos unas costumbres que somos un poco... maniáticos para eso".
	Reineta	"Raros. Maniáticos".
	--	--
Cloenda		

4.5. Transcripció de la cloenda del capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*

Quadre 8. Cuatro. Transcripció de la cloenda del capítol "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*. 10/02/13

Hora	Vídeo	Àudio
22.34.20	Imatge d'Inés, Reineta i Olga, que caminen per un cementiri.	<i>Off.</i> "Así es la pureza para los gitanos..."
22.34.25	Imatge de l'interior d'un bar, del cambrer i d'un home adult.	<i>Off.</i> "... y así sienten ..."
22.34.26	Primer pla d'un home jove que emergeix de l'aigua d'una piscina i es recolza a la vora.	<i>Off.</i> "... La ley..."
22.34.28	Pla mitjà d'un home vestit de negre que camina pel carrer i parla. Contrapicat de l'interior d'un bar, del cambrer i d'un home adult. Pla d'un home assegut en una cadira de fusta, cuir i treball de marqueteria.	Home vestit amb americana i pantalons negres: "Yo soy arreglador porque me lo he ganado"
22.34.31	Imatge d'un grup de persones joves i infants a la part esquerra i d'un home adult. Imatge d'un home gran que sosté un nadó en braços en una habitació d'hospital. Li dona un petó al front i el dona a una dona jove. Imatge d'una dona jove que balla amb un nadó als braços.	Home gran: "Te lo presento para que lo guardes, en el nombre de Jesús"
22.34.35	Imatge d'un grup d'homes en un bar que piquen de mans. Un toca la guitarra i un altre balla. Imatge d'un grup d'homes a l'interior d'un habitatge. Pla general d'un grup nombrós d'homes al carrer que caminen en direcció a la càmera. Imatges d'un grup d'homes que pugen per l'escala d'un edifici de pisos. Imatges d'un grup de noies joves i nenes vestides de festa que ballen.	<i>Off.</i> "El amor" Home de corbata taronja: "Venimos a pedirte la mano de tu niña".
22.34.43	Imatge des de la part exterior d'un cotxe blanc de luxe. Un home jove treu el cap i el braç per la finestra. Imatge de dues noies que ballen a l'interior d'un cotxe de luxe. Imatge d'un grup nombrós d'infants que s'adrecen a la càmera i mostren un braç estès cap a la càmera. Imatge d'un grup d'infants que corren en direcció contrària a la càmera. Imatge d'un grup de dones vestides de negre que caminen en grup en direcció contrària a la càmera. Imatge d'una parella que balla en una celebració. Imatge d'exterior en què dos homes bategen per immersió una dona jove vestida de blanc.	<i>Off.</i> "... la vida..." Infants: "Palabra de gitano" Home amb americana, corbata i abric: "Tú, Chaco".
22.34.50	Imatge d'un nen que saluda en direcció a la càmera. Imatge d'una parella de nuvis vestits per a la cerimònia que passen en un cotxe de cavalls. Imatge d'una dona davant d'una taula on hi ha un pastís, flors i un cistell ple de confits. Pla d'un home vestit de negre, que sosté un bastó, i d'un nen. Imatge d'una noia jove d'esquena, en un dormitori, que es mira al mirall. Va vestida de festa. Es veu un vestit de núvia darrere seu. Imatge de dues dones que mostren un mocador, sacsejant-lo.	<i>Off.</i> "... el honor..." Dona que parla a la càmera: "La boda tiene que salir perfecta y aquí está la perfección"
22.34.58	Primer pla d'un noi amb els braços oberts en creu i la camisa desbordada en una celebració. Pica de mans. Imatge d'una multitud de persones que sostenen en braços un noi amb el torç nu, en el context d'una celebració.	<i>Off.</i> "... y la fiesta".

4.6. Descripció i transcripció dels fragments susceptibles de contenir un tractament sensacionalista

Quadre 9. Cuatro. Transcripció del fragment que mostra específicament la prova del mocador

Hora	Vídeo	Àudio	
		Intervencions	Música
21.56.33	La núvia puja a la taula en què es durà a terme el ritual del mocador.	Ajuntadora: "Súbete aquí, cariño"	Melodia repetitiva de piano
21.56.38	Imatge d'unes noies joves que vigilen la porta d'entrada al recinte.		
21.56.41	Primer pla del padrí de la núvia.		
21.56.42	Imatge d'alguns homes que esperen al carrer.		
21.56.44	Imatge de la Inés, que s'estira a la taula. La Jardinera li observa la zona pública.		
21.56.57	Pla general de la sala.	Ajuntadora: "¡Dios mío de mi vida! Si está como una niña de 10 años"	Melodia repetitiva a la qual s'afegeix el violí i la percussió i augmenta la sensació d'intriga
21.56.59	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardinera l'explora.		
21.57.11	Pla general de la sala.		
21.57.15	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardinera l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés.		
21.57.19	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardinera l'explora		
21.57.20	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardinera l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés.		
21.57.23	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardinera l'explora.		
21.57.28	Pla general de l'escena.		
21.57.31	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardinera l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés. La Inés crida de dolor.		
21.57.33	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardinera l'explora. Se sent com les dones criden d'alegria.		
			Silenci suspensiu
			Melodia repetitiva
			Silenci suspensiu

Hora	Vídeo	Àudio	
		Intervencions	Música
21.57.35	Imatge d'un grup d'homes que són a l'exterior.	Home 1: "¡Una ya! Son cuatro" Home 2: "Son tres".	La música es torna orquestral i adopta un caire èpic, amb la incorporació de les veus
21.57.39	Imatge d'un home que és a l'exterior.	Home 3: "Han sacado una" Reporter: "¿Y tienen que sacar?" Home 3: "Tres. A veces sacan cuatro. Otra de regalo".	
21.57.44	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardineria l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés. La Inés crida de dolor.		
21.57.46	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardineria l'explora.		Fosa
21.57.48	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardineria l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés.		
21.57.50	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardineria l'explora.		
21.57.52	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardineria l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés.		
21.57.54	Imatge del nuvi que truca a la porta des de l'exterior.		
21.57.55	Primer pla d'una dona que és a l'exterior.		
21.57.56	Primer pla d'un home que és a l'exterior.		
21.57.57	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardineria l'explora.		
21.57.58	Imatge de la sogra de la Inés.		
21.57.59	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardineria l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés. La Inés crida de dolor.		
21.58.00	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardineria l'explora.		
21.58.01	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada mentre la Jardineria l'explora. Hi ha un sistema d'ocultació sobre la part pública de la Inés.		
21.58.02	Imatge de la Inés estirada sobre la taula mentre la Jardineria l'explora. La Jardineria desplega el mocador i l'observa.	Dona: "Vaca, tranquila"	Silenci resolutiu
21.58.10	Pla sobre la cara de la Inés que respira alleujada i aixeca el cap en direcció al mocador que la Jardineria mostra.		Violins, de caire pastoral.
21.58.15	Pla aeri sobre la taula en què la Inés està estirada. La Inés s'alça i s'abraça amb la Jardineria.		

5. Conclusions

De l'anàlisi de continguts de l'episodi "Pureza" de la sèrie documental *Palabra de gitano*, se'n desprèn la presència d'elements susceptibles d'incidir negativament en la imatge social del col·lectiu gitano que podrien comportar la discriminació d'aquesta comunitat:

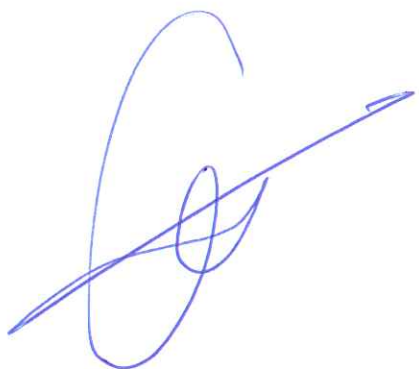
- S'ha detectat la presència d'**elements que estereotipen** el col·lectiu gitano en generalitzar les pràctiques d'una família concreta:
 - El documental presenta una **visió no integradora** de la comunitat gitana. La introducció del programa mostra la comunitat gitana com un col·lectiu separat i aïllat, amb costums i tradicions desconegudes i no accessibles per als qui no en són membres. El documental incorpora intervencions de persones gitanes que reforcen aquesta idea.
 - El documental presenta una **visió simplificadora** del col·lectiu gitano, atès que es redueix la identitat gitana a la pràctica d'uns costums i d'unes tradicions determinats exercits d'una única manera. A més, s'afirma que aquesta pràctica, realitzada de determinada forma, condiona la pervivència del col·lectiu gitano en general.
 - La peça d'introducció a la sèrie documental conté diverses imatges de les persones gitanes que **refermen visualment els estereotips** sobre les activitats que desenvolupen, els espais que ocupen i la imatge que presenten.
- S'ha detectat la presència d'elements susceptibles de ser **discriminatoris envers la dona**:
 - El documental inclou, en la narració i en els testimonis de persones gitanes, afirmacions que mostren una actitud de submissió de la dona respecte de l'home i de la dona envers la col·lectivitat. La narració i els mateixos testimonis generalitzen el cas concret que es relata en el documental i el fan extensible a tota la comunitat gitana.
- S'han detectat fragments que aporten una **visió sensacionalista**, sobretot en el tractament que el documental ha fet del ritual de la prova del mocador, atès que:
 - El temps dedicat al ritual de la prova del mocador és més extens que a la resta d'aspectes relacionats amb el casament. Els preparatius i el ritual de la cerimònia reben un tractament destacat, amb una durada de

17 minuts i 33 segons (un 35,5% del temps total del capítol). Igualment, Cuatro emet una promoció del documental a les 21.20 hores, que es compona íntegrament d'imatges i d'àudio relacionats amb aquest ritual.

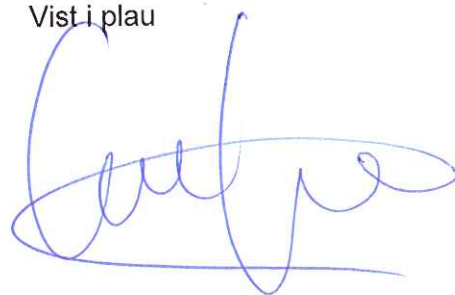
- El documental inclou recursos audiovisuals que reforcen una visió sensacionalista d'aquesta pràctica i inclou un fragment d'1 minut i 42 segons que el mostra amb l'ús del pla aeri i de recursos d'àudio (so ambient i música) per augmentar el dramatisme de l'escena.
- S'ha detectat una **manca de diversitat** en la presentació de la temàtica objecte del capítol, en la mesura que:
 - Es basa en el testimoni dels membres d'una sola família i el seu entorn social.
 - No s'inclouen altres testimonis del col·lectiu gitano que reflecteixin variacions o alternatives respecte dels costums.
 - No s'inclouen sensibilitats diferents respecte de les tradicions.
 - No s'inclouen testimonis de persones integrants d'aquest col·lectiu que qüestionin aquestes pràctiques.
 - No hi ha una diversificació de models que representin el col·lectiu.

Barcelona, 22 de febrer de 2013

Carles López Cao
Cap del Servei d'Anàlisi de Continguts

Vist i plau

Mònica Gasol Tost
Cap de l'Àrea de Continguts

